

доступу: <http://bukvar.su/gosudarstvo-i-pravo/page,2,187023-Taktika-zaderzhaniya-podozrevaemogo-v-sovershenii-prestupleniya>

4. Волохова О.В., Егоров Н.Н., Жижина М.В. и др. Криминалистика: учебник (под ред. Е.П. Ищенко) – М.: "Проспект", 2011. – 504 с.

Лускатов О.В.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових
дисциплін Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,

ПРИЧИНИ ПОВТОРНОГО ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ ЧИ НЕДОЛІКИ У ПІДГОТОВЦІ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЇ

Регламентация пред'явления для впізнання у низці норм чинного КПК України не містить прямого дозволу чи заборони повторного проведення зазначеної слідчої (розшукової) дії, в зв'язку з чим питання щодо доцільності та законності провадження такого її різновиду досі залишається предметом дискусії. Серед науковців, які висловлювались з цього приводу, одні повністю заперечують цю можливість, інші допускають за певних умов. Зокрема, прихильники останньої з вказаних позицій в числі причин повторного пред'явлення для впізнання вказують наступні: 1) стало відомо, що особа, яка пізнавала, тимчасово знаходилась в стані розладу психіки, слуху, зору, відволікаючого впливу болю, тож не могла вірно сприймати все, що відбувається; 2) впізнання проводилось без належної підготовки, внаслідок чого умови сприйняття були створені гіршими, ніж на момент події, тобто при першому спостереженні об'єкту; 3) за відсутності об'єкту впізнання воно проводилось за фотографією, а потім з'явилась можливість безпосереднього пред'явлення; 4) особа за певних причин умисно не розпізнала об'єкт, а потім заявила про це, бажаючи знову прийняти участь у цій слідчій дії.

Підтримуючи першу позицію науковців, тобто тих, які заперечують можливість повторного пред'явлення для впізнання, пропонуємо свої доводи проти другої з розглядом кожної з перерахованих причин.

Проаналізуємо першу. В процесі розслідування дійсно може стати відомо, що особа під час впізнання знаходилась під впливом болю, у стані розладу зору, слуху, психіки. Для того, щоб заважати сприйняттю, ступінь впливу вказаних факторів повинен бути досить сильним. Тоді, з одного боку, стає незрозумілим, навіщо слідчий взагалі почав проводити впізнання, адже до його початку, коли він зустрічає особу й хоча б тимчасово спілкується з нею, він не може по зовнішніх ознаках не помітити її хворобливого стану. З іншого боку, сама людина, будучи хворою, скоріше за все взагалі не прийде на виклик, повідомивши про наявність у неї об'єктивної причини.

Також варто зазначити й те, що слідчий (прокурор) не може замість особи вирішувати, що їй щось заважало в процесі впізнання, оскільки об'єктивно не здатен за неї визначити ступінь впливу тієї причини, що нібито деформувала сприйняття.

Розглянемо другу з вказаних вище причин повторного проведення впізнання. Вчені-криміналісти традиційно серед елементів підготовки називають попереднє отримання інформації щодо об'єкту, котрий надалі може бути пред'явлений особі для впізнання, яке здійснюється шляхом допиту цієї особи. Саме під час проведення останньої процесуальної дії з'ясовуються дані стосовно умов сприйняття об'єкту тощо. Аналіз положень статей 228–232 КПК не дозволяє впевнено зрозуміти, чи повинен до пред'явлення особі об'єкта для впізнання проводитись її допит. У частинах 1 статей 228 та 229 зазначається, що перед тим, як пред'явити об'єкт (особу, річ) для впізнання, слідчий, прокурор *опитує* особу про зовнішній вигляд (ознаки) даного об'єкту та про обставини, за яких вона його бачила, про що складає протокол. Словосполучення «пред'явити для впізнання» не обов'язково слід розглядати лише як слідчу (розшукову) дію в цілому. Воно може характеризувати і частину (стадію) даної процесуальної дії, змістом котрої є лише демонстрація об'єкту особі, що пізнає. На жаль, відсутність чіткої регламентації в Законі порядку провадження слідчої (розшукової) дії дозволяє розуміти його положення по-різному, зокрема й таким чином, що розпочавши проведення даної дії особу опитують про можливість впізнання об'єкту; отримавши позитивні відповіді щодо здатності упізнати, здійснюють його демонстрацію серед інших схожих; потім з'ясовують, за якими ознаками особа впізнала об'єкт та фіксують все у протоколі. Подібна процедура не відповідає положенням криміналістичної тактики та існуючій практиці застосування КПК правоохоронцями, але й Закон повинен бути виписаний таким чином, щоб не виникало жодних сумнівів при його читанні.

Якщо трактувати положення чинного КПК таким чином, що до проведення впізнання здійснюється окрема процесуальна дія (допит чи опитування), що дозволяє отримати інформацію, на базі якої виконується підготовка до впізнання, незрозумілою є вказівка окремих авторів на її відсутність в якості підстави для повторного проведення слідчої (розшукової) дії, що по суті є порушенням вимог кримінально-процесуального законодавства (як чинного, так і попереднього).

Проаналізуємо третю з названих причин. Пред'явлення за фотознімком дає менш достовірний результат у порівнянні з впізнанням об'єкта в натурі, оскільки фотозображення є пласкою копією об'ємного оригіналу, а тому здатне спотворювати його ознаки. Слідчий повинен це враховувати й тому використовувати таке впізнання лише як останню можливість, коли достовірно з'ясовано, що об'єкт знищено. Відповідно до вимог статті 228 КПК, проведення впізнання за фотознімками виключає можливість подальшого пред'явлення особи для впізнання. Але законодавець не

окреслив у статті 229, чи стосується подібне правило пред'явлення речей для впізнання.

Четверта причина. На практиці іноді трапляються випадки, коли особа за певних причин умисно не впізнає об'єкт, а потім, через деякий час заявляє про це. На жаль проведення будь-якої слідчої (розшукової) дії завжди передбачає певний тактичний ризик, виникнення якого повинен прораховувати слідчий. В усякому разі вірогідність посилення такого ризику зростає за умов недостатньо повного вивчення ним матеріалів кримінального провадження, отримання інформації про особу, що буде пізнавати, з інших джерел, в тому числі й оперативного характеру.

На нашу думку, окреслені випадки, за наявності котрих окремі вчені допускають можливість повторного впізнання, треба в кінцевому рахунку звести до недоліків у підготовці процесуальної дії, відсутності у слідчого (прокурора) достатнього досвіду та професійної інтуїції.

Лускатова Т.О.,
ад'юнкт кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

ЧАСОВІ ТА ПРОСТОРОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ УЧИНЕННЯ УМИСНИХ ТЯЖКИХ ТІЛЕСНИХ УШКОДЖЕНЬ, ЩО СПРИЧИНИЛИ СМЕРТЬ ПОТЕРПІЛОГО

Існуюча на місці події обстановка здатна обумовлювати вибір злочинцем часу, місця та способу вчинення правопорушення, навіть можливої жертви тощо. Відповідно в її ознаках проявляються особистісні якості винних, мотиви їх дій тощо.

Досліджуючи обстановку вчинення умисних тяжких тілесних ушкоджень, що спричинили смерть потерпілого, в контексті побудови криміналістичної характеристики зазначеного виду діяння, ми проаналізували низку ознак, що в зв'язку з даними про способи його вчинення, особу жертви та інших можуть сприяти висуненню версій, виявленню злочинця, зокрема: 1) часові характеристики: час доби, день тижня, пора року; 2) просторові характеристики: тип населеного пункту, територія вчинення діяння.

За даними анкетування співробітників правоохоронних органів з різних областей України, 30% умисно заподіяних тяжких тілесних ушкоджень, що спричинили смерть потерпілого, відбуваються влітку, 25% – весною, 23% – восени, 22% – у зимову пору року. Схожий розподіл результатів, за винятком весняної пори, ми отримали після вивчення матеріалів кримінальних справ: влітку – 29,9% випадків, восени – 25,2%, взимку – 23%, весною – 21,9%. Тож, розбіжності за кількістю вчинених злочинів відповідно до пори року не є